

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET

❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 3

HÄFTE 3

1916

Kvinnliga Juridiska Byrån

Juris kandidat Eva Andén

Vallingatan 18, kl. 10-4
Allm. 18836 Riks 7576

Testamenten, bouppteckningar, arvsutredningar,
äktenskapsförord, familjerättsaker, juridiska
uppdrag av alla slag.

SINGER

SINGER SÖMMAR GULD I STRÖMMAR

Världsberömda symaskiner

För kapitalister, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna överlämna vården av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning

(Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10-4.)

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar, av obligationer och underrättar deponenten i god tid, i fall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen, att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under två kr.

Ledig annonsplats!

HERTHA

ÅRGÅNG III

1 FEBR. 1916

HÄFTE 3

Skandinaviskt samarbete.

Frågan om ett närmare samarbete mellan nordiska kvinnoföreningar är i hög grad aktuell. Det skulle till och med kunna låta sig sägas att saken upphört att vara en fråga och övergått till att vara en verklighet. Högsta förtjänsten av denna utveckling tillkommer utan gensägelse Dansk Kvindesamfund.

Tanken på ett sådant samarbete är icke ny. I själva verket är den alltför naturlig, man kan lugnt våga uttrycket självfallen, för att icke ha haft flera bärare. Under den tid, som gått, sedan i de nordiska länderna kvinnofrågan eller kvinnorörelsen blev till en målmedveten strävan har idén framträtt vid flera tillfällen om ock i olika former. Redan Esseldes Tidskrift för hemmet prövade under en kort period på att vara språkrör för kvinnofrågan i såväl Danmark som Sverge. Med längre mellanrum ha skandinaviska kvinnomöten hållits.

Det första mötet av detta slag ägde rum i Köpenhamn anno 1888. Inbjudan hade ingått från Kvindeligt Fremskridtsforening, en då ganska nybildad sammanslutning, som några år senare upphörde. Föreningen hade ett socialt och

politiskt syfte och upptog både kvinnofrågan, fredsfrågan och arbetarefrågan på programmet. Listan på överläggningsämnena vid mötet bär prägeln av samma mångsidighet. Diskussioner, i de flesta fall åtföljda av resolutioner, förekommo angående kvinnorörelsen, fredsproblemet, nykterhetsaken, samundervisningen och de kvinnliga arbetarnas ställning. En svensk deltagare i mötet betygar i ett brev till tidskriften Dagny, att förhandlingarna voro "innehållsrika och upplysande".

Nästa gång skandinaviska kvinnor i stora skaror samlas till gemensamma överläggningar är i Kristiania sommaren 1902. Av tillgängliga referat att döma tycks man vid detta tillfälle ha nöjt sig med att låta förhandlingarna omfatta endast under rubriken kvinnofrågan hemmahörande spörsmål. Det upptagna överläggningsämnet blev emellertid allsidigt belyst ut ifrån etiska, sociala, ekonomiska och andra praktiska synpunkter. Föredragens och debatternas rad fortsatte under en hel vecka. Kristianiamötet är början av en succession. Det har blivit kallat det första nordiska kvinnosaksmötet.

Tolv år senare inbjöd Dansk Kvindesamfund nordiska kvinnor till möte i Köpenhamn juni 1914. Detta blev det andra nordiska kvinnosaks-mötet. Man hade nu gått ännu ett stycke längre i begränsning, i det till behandling vid mötet framlades endast tre frågor, samtliga inom lagstiftningens område. Dessa tre frågor voro äkten-skapsrätten, vars revision på grund av den skandinaviska familjerättskommis-sionens arbete var för Sverige, Norge och Danmarks vidkommande på en gång lika aktuell som gemensam; vidare lagstiftningen rörande barn och den speciella skyddslagstiftningen för kvin-nor, under vilket begrepp det s. k. nattarbetsförbudet kommer. Denna tid-skrift innehöll på sin tid en redogörelse för överläggningarnas förlopp.

En utvecklingslinje kan, om man så vill, spåras i uppgörandet av de olika mötenas program. Vid det första, som föll inom de stora idealens och de många nya sociala kravens årtionde, då idéerna trängdes om utrymmet i de intresserades krets, ställde man vid sidan av kvinnofrågan upp andra däri-från skilda spörsmål och arbetade sig under loppet av några dagar igenom en ganska brokig föredragningslista. Nästa gång man råkades, i det nya århundradets begynnelse, hade kvinno-rörelsen hunnit växa i bredd och styrka, nya förgreningar hade kommit till och de med företeelsen sammanhörande problemen hade blivit nog många, nog fångslande och kanske även nog kvistiga att ensamma fylla ett helt mötesprogram. Man kände behov att tala om allt dit-hörande, följde impulsen och orienterade

sig tillsammans i kvinnofrågan i hela dess vidd. Vid det senaste tillfället för nu snart två år sedan var förfarandet ett helt annat. Principdebatten i kvinno-frågan är slutförd, och verkningarna därav framtråda icke minst vid mellan-folkliga kvinnomöten. Det gäller nu tillämpningen, det nya tankestoffets omsättning i praktiska åtgöranden ge-nom påverkan av lagstiftningsarbetet eller på annat sätt. Den s. k. kvinno-frågan rymmer inom sig många speci-ella spörsmål, av vilka en del stå när-mare, andra längre bort från sin lösning. Efter de frågor, som stå allra främst på dagordning, som äro de allra mest aktuella, griper i första hand den nu-tida praktiska kvinnosaksarbetaren. Så skedde sommaren 1914 vid kvinno-mötet i Köpenhamn.

Då färdigheten att praktiskt utnyttja gemensamma överläggningar och diskus-sioner nått så långt i utveckling, är tanken på en organisation i någon form för närmare samarbete mellan nordiska kvinnosaksföreningar icke långt borta. I själva verket togs också, såsom allmänt bekant, det första steget i sådan riktning i samband med Köpenhamns-mötet. På initiativ av Dansk Kvindesamfund samlades nämligen den 12 juni 1914 på Marienlyst represen-tanter för kvinnoföreningar i Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island för att dryfta frågan om fortsatt sam-arbete. Vid detta tillfälle företrädde Fredrika-Bremer-Förbundet av fru Agda Montelius, Svenska kvinnornas national-förbund av doktor Alexandra Skoglund och Landsföreningen för kvinnans po-litiska rösträtt af fru Ezaline Boheman.

Dessutom närvaro en del andra svenskor. Mötet uttalade sig för önskvärdheten av fortsatt samarbete mellan nordiska kvinnoföreningar och fastslog, att en dylik verksamhet endast skulle sträcka sig till kvinnosakens område, varmed mötet förstod arbetet för kvinnans likställighet med mannen i familj, samhälle och stat. I uttrycket samhälle inbegripes förvärvslivet. Inom ramen för samarbetet skulle även barnlagstiftningen upptagas på grund av dess nära sammanhang med vissa delar av kvinnofrågan. Alla partipolitiska frågor skulle vara uteslutna. Angående formen för samarbetet kunde Marienlystmötet givetvis icke vara färdigt att göra något uttalande. Man tänkte sig att förslag till regler eller riktlinjer för ett kommande gemensamt arbete skulle uppställas inom de olika länderna och sedan dryftas vid kommande möten. Det talades om möten av större eller mindre omfattning att hållas i Köpenhamn, Stockholm och i Finland. Gemensamt för alla vid Marienlystmötet fattade beslut var deras endast förberedande karaktär. De skulle för att få full giltighet stadfästas av resp. föreningar i de olika länderna.

Förhandlingarna på Marienlyst präglades af det bästa samförstånd och från alla håll visades livligt intresse för att uppnå ett gott resultat. Det ligger onekligen något ganska löftesrikt i förslaget om nordiskt samarbete i kvinnofrågan. De skandinaviska folken ha så mycken gemensamhet i uppfattning, sed och rätt, icke minst med avseende på kvinnans sociala och rättsliga ställning och därmed sammanhängande spörsmål, att

ett samarbete mellan deras kvinnor för vissa angivna ändamål bör ha utsikt att ge ett ganska rikt utbyte. Vi böra kunna lära av varandras erfarenheter och arbetsmetoder och få nya idéer och uppslag. Nu är det visserligen icke så, att kvinnoföreningarna i de skandinaviska länderna hittills varit utan kontakt med varandra mellan de på obestämda tider återkommande mötena. Tvärtom har där alltid funnits ett utbyte av litteratur, böcker, broschyrer, tidskrifter och av korrespondens. Men allt detta har varit något mer eller mindre tillfälligt och slumpvis eller av ögonblickets behov framkallat. Vad man strävar fram emot och vad som var den ledande tanken i besluten på Marienlystmötet är att nå ett mera planmässigt och organiserat samarbete, som sätter de skandinaviska kvinnoföreningarna i bättre tillfälle att följa varandras verksamhet och att observera kvinnofrågornas läge i grannländerna. Om en livligare samfärdsel mellan nordens kvinnosaksorganisationer även skulle bli till en ny länk, som bidroge att binda de skandinaviska folken närmare samman i ökad förståelse och samhörighetskänsla inbördes, vore därmed ännu en vinst inhöstad och för visso icke den minsta.

* * *

Det närmaste organisationsarbetet för kvinnornas skandinaviska samverkan blev icke upptaget så snart som från början planerats. Världskriget med sin förlamande inverkan kom emellan. I dessa dagar har emellertid, som en

notis i Hertha meddelat, det nordiska samarbetet fått en ny start, även denna gång tack vare initiativ från Dansk Kvindesamfund. Den 17 och 18 januari voro till Köpenhamn inbjudna representanter för skandinaviska kvinnoföreningar närmast för att söka åstadkomma ett gemensamt förslag till skandinaviskt kvinnouttalande angående de delar av äktenskapsrätten, vilka ännu äro under revision, såsom de egendomsrättsliga bestämmelserna och stadgandena angående föräldramyndigheten. Närmaste impulsen till detta förslag hade väl uppstått genom närvaron i Köpenhamn under höstens lopp av den skandinaviska familjerättskommissionen, varav den svenska lagberedningen, såsom känt, är en del och vars av statsmyndigheterna fastställda uppdrag är att åvägabringa en ensartad skandinavisk lagstiftning på familjerättens område. Genom förefintligheten av en sådan kommission ligger onekligen tanken på samfällt uttalande av skandinaviska kvinnor angående äktenskapslagstiftningen ganska nära. I det av Dansk Kvindesamfund anordnade förhandlingsmötet deltog sex danska representanter med kvinnosamfundets ordförande fru Astrid Stampe Feddersen i spetsen. Fru S. F. är utan tvivel den främste målsmannen för idén om ett ordnat samarbete mellan nordens kvinnosaksföreningar. Bland övriga deltagare från dansk sida märktes jur. kand. fru Astrid Richmann och den svenskfödda dr Valfrid Palmgren Munch-Petersen. Svenskorna voro företrädade av fröken Mathilda Staël von Holstein, jur. kand. fru Anna Wicksell och undertecknad,

representerande Svenska kvinnornas nationalförbund, L. K. P. R. och Fredrika-Bremer-Förbundet i nu nämnd ordning. De utsedda norska ombuden blevo i sista ögonblicket tyvärr hindrade att infinna sig. Föreningarna på Island och i Finland hade blivit underrättade om förhandlingsmötet men svarat att de under nu rådande vanskliga samfärdsselförhållanden icke kunde sända representanter. Den för tillfället viktigaste förhandlingspunkten — äktenskapslagstiftningen — berörde ju icke heller något av dessa länder. Det största tomrummet vid mötet förorsakade därför norskornas ofrivilliga uteblivande.

De som hade kommit tillstädes, de danska och svenska representanterna, enades emellertid för sin del om ett förslag till skandinaviskt kvinnouttalande om familjerätten. Detta förslag går nu till prövning hos de vid överläggningen företrädade föreningarna samt till de norska kvinnoföreningarna. Så länge detta förslag icke är slutgiltigt antaget kunna närmare upplysningar om dess innehåll icke lämnas. Ett föreliggande finskt utkast till riktlinjer för samarbete dryftades också vid mötet, och en kommitté på tre personer tillsattes att med ledning av den förda diskussionen vidare utarbета förslaget. Från svensk sida framfördes inbjudan till representantmöte för skandinaviska kvinnoföreningar att hållas i Stockholm, så snart förhållandena det påkalla.

Dagen före det egentliga förhandlingsmötet beredde Dansk Kvindesamfund sina svenska gäster tillfälle att närvara vid ett offentligt möte med diskussion om äktenskapslagstiftningen och där

inledningsföredraget hölls av dr Palmgren Munch-Petersen. Efter mötet vidtog ett synnerligen animerat samkväm med tal och sång. De svenska ombuden voro under Köpenhamnsvistelsen Dansk Kvindesamfunds gäster och blevo med mycket älskvärdhet mottagna och omhuldade. De voro även tacksamma föremål för mycken privat gästfrihet.

* * *

Genom januarimötet i Köpenhamn har frågan om samarbetet mellan skandinaviska kvinnosaksföreningar fått så att säga nytt liv och blivit i högsta måtto aktuell. Kan det för övrigt icke sägas, att den omtalade samverkan i

själva verket redan begynt, då i dessa dagar förslag till ett gemensamt uttalande om önskemål med avseende på de kommande äktenskapslagarna cirkulerar till granskning bland nordens kvinnoföreningar? Återstår sedan att finna den lämpliga formen för det fortsatta samarbetet, som väl närmast kommer att bestå i rådplägingar och utbyte av rapporter. En sådan form står med tämligen stor visshet att ernå och det kanske snart nog. Köpenhamnsammanskomsten har dessutom uppenbarat, att den avdomning i företagsamheten, som kriget visserligen alltjämt för med sig, icke behöver utesluta förekomsten av möten i en trängre krets.

AXIANNE THORSTENSON.

Förslag till lag om barn utom äktenskap.

I

Ivrigt efterlängtadt har det lagförslag varit, som av Lagberedningen den 31 dec. förra året avlämnades till Kungl. Maj:t. Denna längtan har bland annat tagit sig uttryck i ett flertal petitioner, som av olika korporationer och enskilda under de senaste åren framburits till Kungl. Maj:t. Som exempel kan nämnas den stora framställningen av dec. 1910 från innevänare i Stockholms stad och län om åtgärder mot försumliga försörjare.

“Förslag till lag om barn utom äktenskap m. m.” föreligger nu som tredje delen av Lagberedningens förslag till revision av giftermålsbalken och vissa

delar av ärvdabalken *. Likasom andra delen, “Förslag till lag om adoption”, icke är en revision av någon nu befintlig lag utan inför ett helt nytt begrepp i lagstiftningen, så sakna också denna tredje dels bestämmelser till övervägande del sin motsvarighet i nu gällande lag. De oäkta barnen skola “av fader och moder njuta nödtorftig föda och uppfostran till dess de sig själva nära kunna”, stadgar 1734 års lag, och detta jämte 1905 års lag, som tillerkänner dem arvsrätt efter moder och modernefränder, är allt vad svensk lagstiftning säger om dessa

* Förslaget finnes i bokhandeln till salu, till ett pris av 3 kr.

barns rättigheter. Och dessa rättigheter, så knappt tillmätta, bli ändå mera kring-skurna genom svårigheten att göra dem gällande. Var och en, som något ägnat sig åt arbetet för dessa barn, har ständigt stött på de svårigheter, som bristande lagligt stöd åt dessa strävanden vållar. Man har med sorg och grämlse känt den oförrätt, som begås mot så många värnlösa barn, men också hur förråande inverkan den bristande respekten för lagen haft på alla dem, som märkt att de saklöst kunna överträda den. Detta senare gör att litet vore vunnit med nya lagstadganden till de utom äktenskapet födda barnens förmån, om ej samtidigt andra bestämmelser gäve dem praktiskt eftertryck. Lagberedningens förslag innehåller också, utom förslag till lag om barn utom äktenskap, bl. a. även lag om införsel i avlöning, pension och livränta samt lag om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket.

I det s. k. Karl IX:s lagförslag säges om "frillobarn": "Ej må det barn förkastas, ty det är ej vållande till sin födslo, utan fader och moder äre där vållande till, därför bör dem ock hava vårdnad om det", och vidare, att de skola "det vårda och sköta, och han mest som mere förmår, vare sig å mans eller kvinnos side, det äge de vårde och vakte, som annor barn dere". Tanken, som ligger under de gammaldags orden, förefaller oss så naturlig och oemotsäglich, och dock skulle vi anse dess fulla utförande som en ganska genomgripande reform. — Orden kunna sättas som motto över Lagberedningens förslag, även om detta ryggat för alla konsekvenserna

av en sådan åskådning. Men med allvar och känsla framhålles i motiven till lagen just att båda föräldrarna äre där vållande till och skola det vårda och vakta, han mest som mere förmår. Att föräldraskap oberoende av äktenskap medför föräldransvar, är en princip som klart och tydligt framhålles.

Föräldrarnas mest självfallna lagliga skyldighet mot sina minderåriga barn är väl att underhålla dem; det är härom vår hittillsvarande, knapphändig lagbestämmelse talar, och härom innehåller det nya lagförslaget i sitt tredje kapitel "Om underhållsskyldighet" utförliga bestämmelser.

Den nu gällande lagen har tillämpats så, att när — som ju oftast är fallet — modern har vårdnaden om barnet, hon ansetts ha rätt att av fadern utfå ett uppfostringsbidrag, som på en del håll på landet ännu lär sättas så lågt som till 5 kronor och som så gott som aldrig överstiger 15 kronor per månad. Bidragets storlek är betingat av förhållandena i orten och oberoende av faderns ekonomiska ställning. Bortsett från något sällsynt undantag för ett ofärdigt barn, utdömes det endast tills barnet fyllt 15 år. Givet är, att ej heller modern har skyldighet att uppfostra barnet efter de villkor, vari hon själv lever. Det finnes mången rik eller välbergad moder, som lämnat sitt barn till fosterföräldrar att där uppfostras i fattiga omständigheter — vartill hon ju har full laglig rätt.

Det nya förslagets första bestämmelse om underhållsskyldigheten innehåller att barnet skall "erhålla uppehälle och uppfostran, efter ty med avseende å båda

föräldrarnas villkor må anses skäligt“. Detta betyder, att faderns och moderns tillgångar skola inverka på storleken av det underhåll barnet skall erhålla; den, som lever i relativt goda omständigheter, får ej inskränka sitt barns underhåll till rena nödortfen. Det betyder också, att där den ena är rik och den andra fattig skall ej barnet uppfostras efter någonderas villkor, utan en medelväg skall väljas. Denna princip förefaller lämpligare än den som uttryckes i den nya norska lagen, enligt vars stadgande barnet skall uppfostras efter dens villkor, som har bäst råd. Det kan nämligen aldrig vara till ett barns verkliga bästa att hos en fattig mor, t. ex. en arbeterska, växa upp som en rik mans son och hållas som en sådan ifråga om mat, kläder och dylikt.

I överensstämmelse med regeln att barnets uppfostran skall lämpas efter föräldrarnas villkor stå förslagets bestämmelser om underhållstidens längd. Den kan utsträckas över kortare eller längre tid av barnets uppväxt. Tidigare än vid 15 år får den under inga förhållanden upphöra, men skall i regel ej sträcka sig längre än till 18 år. I motiven säger sig Lagberedningen med tvekan ha satt minimigränsen till 15 år. De som anse den för låg må komma ihåg, att oändligt många barn av gifta föräldrar få börja förtjäna sitt uppehälle vid denna ålder om inte förr. Även efter fyllda 18 år finnes enligt förslaget möjlighet för barn utom äktenskap att av sin far eller mor kräva medel till fortsatta studier, men bör sådant underhåll enligt lagens uttryckliga föreskrift vara beroende icke blott av faderns eller mo-

derns tillgångar, utan även och i främsta rummet av barnets anlag.

Angående underhållstungans fördelning mellan föräldrarna stadgas, att de skola bidra efter förmåga: den som har större inkomster och mindre övriga försörjningsplikter skall bidra mer än den andra parten. I praktiken kommer väl oftast modern att härigenom erhålla en rättvis lindring, ty hennes förmåga är i förhållande till faderns i regel ej sådan, att hon som nu kommer att få minst halva underhållsbördan på sin lott.

Oändligt många äro de svårigheter och olyckor, som uppkommit genom att modern tiden närmast före barnets födelse varit fullkomligt övergiven och medellös. I många fall fortsätter hon sitt förra arbete in i det sista till skada för både sig själv och barnet. Men de flesta mödrar, t. ex. tjänarinnor, tvingas att lämna sin vanliga sysselsättning. De göra det naturligtvis så sent som möjligt, och vad som då står dem öppet är i allmänhet intet annat än en "plats som obemärkt". I Stockholm — och väl även på andra platser — finnes ett stort antal hem, där den enda arbetshjälp husmodern kan bestå sig är en sådan blivande mor. Det finns naturligtvis undantag, och t. o. m. utmärkta undantag, men nästan alltid är det tungt arbete och dålig mat och bostad som bjudes i dessa platser. Vad värre är, de äro ofta dåliga hem, där den unga modern gör bekantskaper, som ytterligare draga ner henne och kunna bliva olycksdiga för henne. När barnet är fött, står hon i regel ännu mera hjälplös — även om fadern är redo att genast betala vad lagen ålägger honom, sin andel av första

månadens fosterlön. Hon kan inte genast få någon plats, och när hon erhållit den, får hon i allmänhet inte ut någon lön på en månad. Redan barnets utackordering i ett ordentligt hem, som alltid fordrar förskottsbetalning, möter därför stora svårigheter. Att hon skulle kunna fullgöra sina modersplikter mot barnet och amma det ligger i de flesta fall utom möjlighetens gräns, t. o. m. i Stockholm, där det allmänna dock vidtagit så många åtgärder just för att underlätta och uppmuntra amningen.

Nu innehåller förslaget en bestämmelse, som fastslår, att faderns skyldigheter mot barnet börja redan före dess födelse. Det stadgas, att fadern skall vara skyldig bidraga till moderns underhåll sex veckor före och sex veckor efter nedkomsten. Detta skall vara regel, men där amning eller annan vård om barnet medför avsevärt hinder i hennes förvärvsverksamhet, skall han kunna förpliktas att bidraga till hennes underhåll under längre tid, dock högst nio månader, efter nedkomsten. Även före barnets födelse kan han förpliktas att bidraga till moderns underhåll under längre tid, dock högst fyra månader, om hon genom havandeskapet blivit hindrad i sin förvärvsverksamhet.

Att bestämmelsen om hjälp till underhåll under sex veckor före och sex veckor efter nedkomsten är av utomordentligt stort värde är givet. Ej endast därför att den för barnets hälsa så nödvändiga relativa arbetsfriheten sålunda kan beredas modern under denna tid, utan också därför att hon erhåller tillfälle att bättre och med mera omsorg ordna förhållandena för barnet. Att hop-

pas är ju, att hon begagnar denna tid till att försöka ordna så för sig med arbete, bostad m. m., att hon kan ha barnet kvar och amma det under den tid hon har rätt till fortsatt underhåll av fadern.

Med kännedom om huru lång tid nu åtgår innan ett barnuppfostringsmål blir avdömt, måste man ju säga sig, att moderns rätt att utfå bidrag under tiden närmast före och efter barnets födelse är fullkomligt illusorisk om ej möjlighet beredes till ett snabbare utdömande av bidrag. Förslaget har också sört här för genom bestämmelser om provisoriskt utdömande av såväl ifrågavarande bidrag till modern som av vanligt underhållsbidrag. Innan fullständig utredning föreligger, kan domstolen ålägga fadern att betala bidrag till dess domen i målet faller. På landet, där ofta en lång tid förflyter mellan varje tingssammanträde, kan modern få vända sig till häradshövdingen i domsagan för att få ett sådant provisoriskt beslut, gällande till dess hennes sak hinner i vanlig ordning upptagas och behandlas av domstolen. Givet är ju, att det av henne fordras mera än ett blott utpekande av en viss man som far till barnet; förslaget fordrar "sannolika skäl". Ävenledes finnes rättighet stadgad för den, som ej i den slutliga domen blir förklarad för far, att av allmänna medel återfå vad han provisoriskt förpliktats utgiva. Det förefaller som ett falskt utpekande av en man vore en straffbar handling, så mycket mer som modern väl aldrig är i tillfälle återbetala det bidrag hon tillnarrat sig. Någon straffpåföljd för modern av ett

sådant beteende finnes emellertid ej stadgad.

Genom bestämmelser om hur bindande avtal om underhållsbidrag skola ingås har förslaget underlättat undvikande av rättegång. Detta kan helt säkert hälsas som en viktig och god nyhet, då underhållsfrågans dragande inför rätta dels är mycket tidsödande, dels hos fadern alstrar en bitterhet, som inverkar menligt på hans framtida förhållande till barnet. Mer eller mindre bindande avtal äro redan nu brukliga, men om dem kan nog sägas, att de i de flesta fall träda barnets rätt för nära. Av rädsla, som ofta är ganska befogad, att helt gå miste om faderns bidrag går modern in på vad han föreslår. Särskilt gäller detta avtalen om en summa på en gång, varigenom fadern befrias från vidare underhållsskyldighet. Ofta frestas modern att för denna summa "i ett för allt" lämna bort barnet till

fosterföräldrar, en i de flesta fall olycklig transaktion. Gör hon icke detta, har hon lätt att sörja för barnet och har det själv jämförelsevis gott så länge dessa pengar räcka, för att sedan få så mycket större svårigheter att kämpa mot.

Enligt förslaget skall avtal om vanligt underhållsbidrag för att bliva bindande slutas genom skriftlig, bevittnad handling och godkännas av barnavårdsmannen, om vilkens uppgift mera skall sägas i det följande. För avtal om en summa på en gång stadgas än strängare villkor: det skall godkännas av barnavårdsnämnden, som även mottager penningarna och i regel därför skall inköpa en livränta åt barnet. Avtal kan träffas före barnets födelse och även avse det ovan berörda underhållet till modern. Det är med avseende å indrivning jämställt med domstolsutslag å underhållsbidrag.

ELLEN TISELIUS
f. AFZELIUS.

Anna Shaws liv.

The Story of a Pioneer by Anna Howard Shaw. Harper & Brothers Publishers, New York and London.

Pionjärernas rastlösa ohejdbara framåt har Walt Whitman besjungit i odödliga strofer.

Anna Shaw har rätt att räkna sig till dem, hennes livshistoria är deras — "conquering, holding, daring, venturing, as we go, the unknown ways — —" Det är den historien hon nu själv berättat, på sitt eget, oförlikneliga sätt,

starkt, livfullt, genomlyst av humor — och med äventyr sådana som endast Amerika bjuder sina vägröjare.

Äventyren började tidigt. Hon var fyra år, när hon med mor och syskon stuvades in ombord på ett segelfartyg för att göra överresan från England till Amerika, dit hennes far tidigare begivit sig. Lyckan hade inte lett mot den

stolta gamla Shaw-clanens sena ättling, Thomas Shaw. Nu ville han söka den för sig och de sina i den Nya Världen.

Överresan var sådan att hon säger att ännu så långt efter som nu i hennes sena liv kan det hemska minnet av den komma över henne med hela ohyggligheten av en nattmara. Bilderna av en sammanpackad, av dödsfruktan halvt vansinnig hop emigranter på undre däckets av ett fartyg, vilket — halvt vrak i stormen — med yttersta nöd räddas i hamn. Det skulle emellertid bli långt ifrån den enda gången Anna Shaw fick se döden blicka sig i ansiktet på nära håll.

Ingen kan säga i vad mån lugna, civiliserade förhållanden möjligen skulle utvecklats en annan Anna Shaw; visst är att de ytterligt prekära och kraftfordrande, i vilka hon kom att växa upp, gävo tidig växt åt hennes sällsynt självständiga och starka ande. Nybyggarg livet i Amerikas dåvarande "wild west", Michigan, som blev miljön för större delen av hennes uppväxtår, krävde anspänning av alla krafter, inte endast av de vuxnas utan även av barnens. Någon lek var det för visso inte. — Anna Shaw, nu med hela sin långa levnads många händelser bakom sig, har fasan kvar i sig av den första natten i ödemarkshemmet. Den upptimrade stugan med de ännu tomma, gapande gluggarna för dörr och fönster, dit familjen äntligen nått fram efter sin sjudygnsfärd efter häst genom obanade trakter. Ur mörkret utanför ugglornas och vildkattens olycksbådande och klagande läte, snart nog sekunderat av vargarnas hemska tjut, medan skenet

av de omkring stugan upptända eldarna, som skulle hålla vilddjuren på avstånd, flammade in i det öppna tomma rummet, där modern försökte sova med sina barn omkring sig på jordgolvet.

Anna Shaw, då elva år, var den fjärde i ordningen av de fem barn, som till att börja med ensamma med modern fingo bära nybyggarglivets mödor. Fadern var tillsvidare kvar i den stad i Massachusetts, där de tillbringat sina första Amerikaår. Det hann bli närmare två hela år innan han ansåg sig kunna uppge sin arbetsförtjänst där och komma till sin familj i ödemarken.

Michigan-"farmen" representerar en första, alldeles speciell fas av hennes livs pionjärbete, den i fullt bokstavig mening vägbrytande och röjande. Barn som hon var kom hon med i ledet av de härdade män och kvinnor, som genom det hårdaste, tyngsta kroppsarbete flyttade odlingens och kulturens gräns i Amerika längre och längre västerut. Den äldste brodern och hon gjorde allt grovarbetet, med den minsta lilla åttaåriga gossen som dräng — så långt han orkade. Modern, som var invalid och icke kunde röra sig fritt, skötte de inre hushållssysslorna med de två äldre döttrarna till hjälp.

Anna sågade, hyvlade och timrade. Det kom dörrar och fönster i stugan. Hon grävde brunnen, som gav dem vatten, och när den äldre brodern togs ut i kriget, var det hon också som sådde och plöjde och brukade jorden.

När indianerna första gången kommo smygande in på dem, var det inte minst hennes kallblodighet och rådighet, som kom äventyret att sluta på bästa sätt.

Det hela var en skola så god som väl ingen annan för Anna Shaw. I vilket fall som helst med oomtvistligt bättre resultat än stackars Prudence Duncans, som Anna, efter att ha besökt den under tre månaders tid, lämnade på Prudences "egen enträgna begäran". Något att ge Anna Shaw — det fingo båda två alltför väl klart för sig genast från första början — hade Prudence icke, så relationen var inget att hålla på — och alldeles säkert ej av angenämt slag för stackars medelmåttiga, pedantiska Prudence Duncan. De sex engelska milens dagliga promenad, om man nu skall kalla det så, genom oländig, fullständigt obanad mark till Prudences "skola" tog dessutom en tid för Anna Shaw, som hon hade bättre användning för.

Hur det nu var skaffade Anna Shaw sig själv både böcker och kunskaper, och när hon kunde stjäla en stund från sitt ihållande arbete gick hon in i skogen — och predikade för de höga tysta träden.

Hon visste knappt själv vad som drev henne till det, bara att hon kände att hon måste få tala ut på det viset.

Och en dag slungade hon den förbluffade fadern i ansiktet att hon tänkte sig till ett college. Hans ironiska leende, det enda svar hon fick, kom henne visserligen att riktigt fullt förstå vilken oerhördhet hon hittat på. Men det kom henne inte att avstå från tanken.

En dag var hon där också, vid colleget som hon drömt om, och frös och svalt och led sig igenom, tills hon var färdig med det hon ville — att bli präst.

Men då hade det också kostat henne

gemenskapen med hemmet och hennes närmaste, som inte kunde finna sig i något så förfluget emanciperat som att Anna skulle uppträda och predika. Man hade sina fördomar med sig från det gamla landet.

Varmed inte är sagt, att inte också sådana, av precis samma slag, förekommo och frodades i det nya landet och gjorde vägen tung och svår för Anna Shaw, när det gällde att bli upptagen som präst i det samfund hon tillhörde. Men igenom skulle hon, och igenom kom hon, och den slagfärdighet varmed hon advocerade sin sak mot äldre och yngre prästmän, och Paulus därtill, tyckes, som utgången ju också visar, ha varit fullt effektiv, och den lämnade opponenterna obehagligt tillplattade.

Vad en präst i Amerika — åtminstone i de dagar då Anna Shaw som ung gjorde sina erfarenheter — kan komma till att uppleva trotsar väl vad en europés livligaste inbillningskraft kan måla ut för sig. Roligast är det i alla fall att låta henne själv berätta om sina. Hennes benådade humor lämnar inte ute ett enda fulländande drag, vare sig det gäller att beskriva en sådan situation som när hon måste predika för rader av indianskvinnor, stela och orörliga som mumier, medan på väggen bakom dem — och mitt emot predikanten — deras barn dinglade upphängda på krokarna, med en fläskbit i ett segelgarnssnöre, som fastgjorts vid ena handleden, att suga på, vilket njutningsmedel förr eller senare fastnade i halsen på än den ena och än den andra av de stackars ungarna, som då under konvulsiviskt fäktande

med armarna i lyckligaste fall fick biten att hoppa upp igen, eller hon skildrar en "kyrk"-skjuts i natten genom en ödslig skog bort till ett gruvsamhälle, under vilken färd hon i timmar sitter med hanen på spänn och sin revolver i ryggen på körsvennen som värn för sin egen person.

Till predikantens verksamhet kommer snart ett stort nytt intresse för henne, sedan hon redan till sin prästexamen lagt medicine doktorsgrad. Frances Willard och Susan B. Anthony visade henne nya vägar att gå, och det dröjde inte länge förrän hon med hela sin själ och alla sina krafter var med i målklart arbete för kvinnornas frigörelse. "The widening suffrage stream", bokens ståtliga kapitel om de amerikanska föregångskvinnornas intensiva och härdiga kamp för politiskt medborgarskap åt kvinnorna, visar henne själv som Susan B. Anthonys närmaste lärjunge och outtröttliga medhjälpare. Genom år efter år strider hon vidare, tar upp arvet efter dem som gått bort, tills hon blir den Anna Shaw, vars namn nu är känt över hela världen, i oavlätlig agitation, med sin vältalighets stora gåva och sin oryggliga vissa tro på "sakens" framgång.

Hennes bok visar henne i den stora amerikanska rösträttskampen, som talare på möte efter möte, i stat efter stat av hennes vida hemland, som den stora amerikanska rösträttslandsföreningens ordförande, som Internationella rösträttsalliansens styrelsemedlem och "rösträttspräst", som den starka, uthålliga, trosvissa pionjärveteranen hon är.

— Mitt liv har varit ett av de lyckligaste någon kvinna levat. — Så summerade hon själv samman sitt livs facit, när hon nu i december drog sig till baka från ordförandeskapet i amerikanska landsföreningen och där höll sitt avskedstal efter att för sista gången ha öppnat dennas årsmöte. Det är i några få ord sammanfattningen av vad hela hennes bok vittnar om. De som då lyssnade till henne — och den som läser hennes bok — veta att hennes liv varit en enda lång arbetsdag, ett enda segt strävande — men också ett oavbrutet, segrande framåt. Och lyckligare liv kan ju icke tänkas för den starka, bärande ande som är Anna Shaws.

Hennes bok förtäljer inte — ty den räcker inte så långt — om detta avskedstagandets stund. På annat håll har jag läst skildringen av hur rosorna hopade sig som ett berg omkring henne, där hon stod på tribunen, den kraftiga lilla gumgestalten med det levande unga ansiktet under det vita håret. Var och en av de sexhundra kvinnorna, som samlats till mötet, hade bragt en, endast en, blomma att lägga för hennes fot, och det blev till en växande lavin som slöt sig omkring henne, medan tack och jubel steg upp emot henne för vad hon verkat och vad hon var.

Det är en slutbild, som passar att fogas till hennes bok, passar därför att den inte är slutstrecket för hennes verk. Dessa kvinnor, som togo emot hennes avsked från ordförandeskapet i deras stora förening, visste att det inte betydde hennes avsked från rösträttsarbetet. De visste att hon, fast

nära sjuttioårig, inte ämnade vila — då hade hon inte varit Anna Shaw —, och den stora penningsumma de överräckte henne som en äreskänk var — för att göra det möjligt för henne att utan uppehåll allt framgent ägna sig åt "saken". Så formulerade de det själva,

och Anna Shaw skulle inte håller vilja haft det annorlunda.

"The Story of a Pioneer", om Anna Shaws liv, har sin givna fortsättning i oförtröttat arbete, oavslutlig, ihärdig strävan framåt så länge hennes starka och varma hjärta slår. ELLEN KLEMAN.

Esselde och kvinnobildningen.

II.

Ansatser att lyfta det kvinnliga intellektet på ett plan i jämnhöjd med en högre kulturutveckling voro ju gjorda med öppnandet av de i det föregående omtalade statsunderstödda anstalterna. Men det var knappast mer än ansatser. Utanför stod ännu den kompakta massan av bildningskrävande, kunskapsbehövande unga kvinnor, hela den fast oräkneliga skaran av utestängda, väntande på att bli insläppta åtminstone i förgården av vetandets tempel.

När man studerar gången av 1860—70-talens kvinnobildningsarbete måste man frapperas av den bakvändhet varmed de som hade att bestämma riktlinjen gingo till väga. Det var som om en byggmästare vid uppförandet av ett hus börjat med taket. Man sparade ej på reformer. Man leyde ju i de stora samhällsnydaningarnas tecken. Det är en rent imponerande lista på kvinnoemancipationsvinster dessa år ha att framvisa. Utom de redan nämnda erhåller kvinnan rätt att bli fältskär,

organist, tandläkare, gymnast; posten telegrafan, järnvägen antaga kvinnliga biträden, och som privilegiernas klimax medgives svensk kvinna tillstånd att undergå mogenhetsexamen samt att, efter den vita mössans erövrande och som en naturlig följd av denna, komma i åtnjutande av en akademisk medborgares rättigheter och förmåner.

En ståtlig byggnad, dock med det felet att vara rest väl mycket i det blå. "Fri entré!" står med gyllne bokstäver inristat på portalen. Men när de nyprivilegierade, med blicken fäst på den svindlande höjden, våga den enkla och logiska frågan: "hur ska vi nå dit?", blir man dem svaret skyldig. Detta är en privatsak, inte statens.

Dessa reflexioner göra sig självmant, då man besinnar att sedan riksdagen år 1870 tagit det för tiden verkligen jättelika språnget ut i det okända genom att ge åt kvinnorna tillåtelsen att studera till och utöva t. ex. det maktpåliggande läkarekallet fyra år skulle förflyta innan man aktade nödigt att genom anslag

till högre skolor för kvinnlig ungdom underlätta, ja möjliggöra för denna ungdom utsikten att nå detta mål. Alltså stor liberalitet hos våra lagstiftare i fråga om reformer — på papperet; då konsekvenserna skola utdragas och ett lättande på pungen kräves, ja då brister vanligen generositeten.

Det sätt varpå Esselde i sin tidskrift följer kvinnofrågans vinningar och bakslag visar hur hon från början fattar saken i dess rätta proportioner. Så ägnar hon en förhållsvis mer övergående uppmärksamhet åt dessa års, som man tycker, verkligen stora kvinnosegrar, medan flickskolan är och förblir hennes hjärtebarn. Visst hälsar hon det märkliga beslutet att de medicinska studierna öppnats för kvinnorna med uppriktig glädje. I en längre artikel i årgången för 1870, "Kvinnan som läkare", behandlar hon ämnet så väl historiskt som teoretiskt, genomgår utförligt vad man i andra länder redan vunnit och utträttat i samma väg, skisserar några berömda banbrytande kvinnliga läkares porträtt och bemöter invändningarna mot den uppseendeväckande nyheten, både deras, som se däri "en riksolycka", som de, vilka mottagit den med spott och hån. Framtidens studieplan för den blivande kvinnliga medicinaren är ännu icke fastställd, men tidskriften är övertygad om att våra manliga läkare på ett ädelmodigt och oegennyttigt sätt skola medverka till lösningen av den betydelsefulla frågan, och hon slutar med:

"Välsignelse över varje kvinna, som har mod, förmåga, krafter och ihärdighet att beträda den nya banan, att själv

försakande inviga sig åt sina lidande medsystrars tjänst."

Det ligger som sagt en helt särskild hjärteklang i Esseldes stämma, när den kan förkunna att försök gjorts att undanskaffa någon av de okunnighetens skrankor, som hålla kvinnoandan fången. Här nöjer hon sig med de små framstegen och är nästan rörande tacksam mot de "ädla och oegennyttiga män", som äro behjälpliga vid röjningsarbetet.

Så omtalar Tidskrift för hemmets 4:de årgång med oförställd tillfredsställelse den av herrar P. E. Thyselius i prästeståndet och Th. L. Bohnstedt inför ridderskapet och adeln vid 1862—63 års riksdag framlämnade motionerna om "statsanslag till inrättande av offentliga elementarläroverk för den svenska kvinnan". Den sistnämnde motionären synes i synnerhet ha varit varm för saken att döma av den möda han gjort sig att samla och utlägga — i en kanske väl blomsterrik och patetisk retorik — alla de skäl som tala för hans yrkande.

Motionens inledande valspråk lyder: "Det kapital ett samhälle använder till befordrande av sina medlemmars undervisning och förädling bär den rikaste frukt, den högsta ränta." — "Den från råhetens tidevarv kvarstående åsikten om kvinnans underordnade ställning är ovärdig ett upplyst folk", och efter att i skarpa ordalag ha gått till rätta med tidens lyten finner motionären att den enda räddningen från det överhandtagande onda är att till "moralitet och förståndskrafter förädla kvinnorna".

"Giv dem självkänsla, giv dem tillfälle att utveckla sitt rika inre, att visa sitt värde och de skola framträda

som nyttiga, aktade medlemmar, bidragande till samhällsbyggnadens förbättring; de skola söka sig ett ädelt mål, med det tålmod och den självuppföring, som äro kvinnan egna, leva därför, själva känna sig lyckliga och inverka välgörande på det hela. — — — Så stiger alltjämt nationens moraliska värde, så betryggas varaktigast och säkrast dess utveckling.“

Som var att vänta utvecklades all denna vältalighet — där alltför mycket blommor hopats på ena sidan, väl mycket törnen på den andra — för döva öron. Herrar Thyselii och Bohnstedts motioner avslagos i alla fyra stånden, där ”sparsamhet med statens medel“, ”kvinnan bör erhålla sin undervisning i hemmet och räddas för farorna av en offentlig uppfostran“ var den tongivande parollen.

Vid 1866 års riksdag är frågan åter på tapeten och med bättre framgång. Det är nu som det viktiga beslutet fattas om en skrivelse angående ”inrättande av lägre elementarläroverk för flickor“, det första steget mot förverkligandet av Esseldes älsklingstanke, en under statens kontroll stående och med dess medel understödd flickundervisning.

Redan 1868 har den tillsatta kommittén sin utredning färdig, men åtskilliga år förgingo innan höga vederbörande funno saken värd någon vidare uppmärksamhet.

De väntanstider, som nu följde, låt Tidskrift för hemmet ej förrinna under overksam slöande. Ingen årgång, knappt något häfte, där ej skolfrågan från olika sidor belyses. Här några uppsatsrubriker: ”Om anatomiens och fysiologi-

ens studium“ (T. f. h. höjer sin röst för dessa ämnens upptagande på flickskolans schema); ”Om kvinnans mänsklighet och den s. k. humanistiska bildningen“ av O. E. (Olof Eneroths signatur, den varme kvinnosaksvännen och ”outröttlige nyodlaren av folklitteraturens obygd“, som Esselde kallar honom); ”Om högskolor för allmogens döttrar“, (ett varmhjärtat pläderande av den svenska bondkvinnans sak, hon som hittills lämnats ur räkningen då en förbättrad kvinnlig bildning kommit på tal, med anknytning till den då i Danmark påbörjade folkhögskolerörelsen); ”Familjen och skolan“ (recension av den franske författaren Paul Janet med fleres arbeten); ”Kvinnan som medlem i skolöverstyrelsen“ (en framställning om förhållandena i England).

Dessa års mest uppseendeväckande kulturtilldragelse är grundläggandet av en högskola i Stockholm; en händelse av särskild betydelse för kvinnovärlden, emedan enligt högskolans 1870 utfärdade inbjudan även kvinnor erhöles tillträde till dess lärosalar.

Det blev en uppståndelse. Hela huvudstadspressen deltog i fejden, för och emot denna punkt på högskoleprogramet. Nya Dagligt Allehanda gjorde sig till tolk för den samhällsbevarande meningen. En sådan förordning som den nya högskolans ville ju rent av ”förleda kvinnan att betrakta sig som en offentlig person.“ — ”Vårdarinnan av den heliga elden på hemmets altare“ dragen från sin rätta svär! — ”Kvinnan, som aldrig är skönare än när hon blickar upp till oss,“ berövad underdånighetens ljuva slavmärke!

Vältaliga förfäktare av den motsatta åsikten funnos också, särskilt finner Esselde en uppsats i Stockholms Dagblad signerad F—n värd beaktande. I artikeln "Striden om kvinnan och den tillämnade högskolan" (årg. 1870, h. 12) ger hon en del av de där utvecklade tankarna sitt varma erkännande, så den om den nya läroanstaltens uppfostrande betydelse så till vida att den högre intellektuella bildning, den komme att bibringa, skulle göra kvinnan mer duglig än tillförne att fylla sin bestämmelse som vårdarinna av hemmets och familjens verkliga lycka.

Att oppositionen den gången bränt sitt krut förgäves veta vi. Stockholms högskola kom till stånd, baserad på fri tävlan lärjungarna emellan utan avseende å kön, och man har ej hört talas om att samhällsordningen därigenom kommit ur sina gängor.

*

Äntligen kan Tidskrift för hemmet, i första häftet av årg. 1873, tillkännagiva "dagens stora nyhet" eller Kungl. Maj:ts förslag till riksdagen om inrättandet av fyra elementarskolor för flickor, "det första offentliga uttryck av den svenska regeringens åsikter rörande arten och syftet av en högre undervisning för landets kvinnliga befolkning".

Villigt erkänner tidskriften de goda punkterna i regeringskommitténs utredning, så förordnandet av kostnadsfri undervisning, lika lönebelopp och beräkning av samma löneförhöjningsvillkor för lärare och lärarinnor. Men de

goda ansatserna kunna ej överskyla de svaga sidorna.

Främst opponerar sig redaktionen mot det kungliga betänkandets ensidiga betonande av motsatserna mellan det kvinnliga och manliga väsendet med förbi-seende av det gemensamma grunddraget för båda: det rent mänskliga. Så har även det nationella elementet, gemensamt för man och kvinna, blivit tillbakasatt i iveren att särskilja bådass uppgifter. Man synes ha tänkt sig icke så mycket en skola för den blivande människan eller den svenska kvinnan utan för det kvinnliga väsendet i allmänhet.

Detta ängsliga särskiljande visar sig ej minst vid utstakande av plan för de historiska studierna, där i motiveringen skarptpoängteras historieläsningens nytta "såsom ett korrektiv mot romanläsning", och äro icke "de dåliga och osedliga romanerna företrädesvis skapelser av den kvinnliga fantasien!"

En sådan beskyllning kan ej lämnas oemotsagd. Den är, säger T. f. h., "så mycket mindre berättigad, då anklagelsen utgår från landsmän till den kvinna, som var den första att lyfta romanen från det franska lättsinnet och det tyska känslöjunktet till en sedlig skönhet och sanning som den aldrig förr haft. Vill man varna för de orena idealen, så må man icke hålla sig endast till de fåtaliga exempel därpå, som förekomma i den kvinnliga litteraturen, utan utsträcka varningen till allt orent diktande, ett område där om någonstädes mannen torde vara oöverträffad".

Efter att ha genomgått flera andra till kritik inbjudande punkter på försla-

get slutar tidskriften med att uttala en allvarlig gensaga mot grundargumentet för själva dess uppkomst Denna vore att söka i "det oegentliga tillstånd" många kvinnor utan eget förvållande iråkat genom nöden att söka sitt uppehålle medelst arbeten, som icke direkt falla inom handaslöjden eller den kvinnliga verksamheten. Men är väl lärarinnekallet, yrkesverksamheten eller tankearbetet vid skrivbordet att rubricera under benämningen "ett oegentligt tillstånd"?

"Det olyckliga och abnorma förhållande" i kvinnans ställning, varöver skrivelsen klagar, består då snarare i att man genom uppskov och vankelmod så länge undanhållit det kvinnliga släktet bildningens välsignelser. Hade man för 20 år sedan tillmötesgått kvinnornas fordran på fri tillgång till upplysning och kunskap, så hade man ej behövt erkänna sig tvingad därtill av skäl sådana som nödvändigheten att "rädda henne undan prostitutionen" — förutsatt att detta skäl här verkligen är berättigat.

Med någon utförlighet har här redogjorts för Kungl. Maj:ts flickskoleförslag av 1873, att döma av T. f. h:s referat ett nog så kuriöst aktstycke, som väl ägnar sig för kritiska kommentarier, något tidskriftens redaktion ej håller underlåtit.

Den nonchalans, varmed i stort sett kvinnornas bildningsfråga alltid behandlats av våra folkrepresentanter, förnekade sig ej håller denna gång. Det kungl. förslaget blev "icke läst, icke ens skärskådat, utan i elfte timmen undanskjutet och återremitterat till Kungl. Maj:t", som det heter i en längre ut-

redande artikel "Om elementarskolor för flickor", signerad O. (Olivecrona?). Så kommer riksdagen 1874 med en ny kungl. proposition i ämnet, "det orimliga förslag", som T. f. h. kallar det och som kanske just i följd av sin orimlighet fann nåd för riksdagsherrarnas ögon. I första kammarn antogs det utan debatt, i andra efter en livlig sådan, då den egentlige talaren, som företrädde oppositionens mening, var den svenska flickskolans trogne riddare baron A. Fock.

Vad som nu beslutats var icke grundläggandet av några nya offentliga kvinnliga elementarläroverk à la förslaget 1873, utan lämnandet av statsunderstöd åt redan befintliga flickskolor, en summa stor 30,000 kr. att fördela på dem samtliga. (Statsutskottet hade föreslagit 50,000). Till ingen skola fick statsbidraget överstiga 3,000 kr. Som vederlag mot denna lilla penning uppställdes en del betungande villkor, bl. a. att skolavgiften icke får sättas högre än till 50 kr.

Ej under att kvinnobildningens vänner kände sig besvikna. Detta var vinsten av alla dessa års strävanden, all den vältalighet, som offrats på en god och behjärtansvärd sak! Att denna besvikenhet delades inom flickskolevärlden kan man icke tvivla på. De svar som ingingo från några i skolfrågan mest intresserade personer på en av T. f. h. utfärdad enquête: "Är riksdagens anslag till elementarskolor för flickor användbart?" lämna därför ojävaktiga bevis.

Särdeles användbart skulle som bekant icke det fattade beslutet visa sig vara. Det har tummats på åtskilligt

under årens lopp. Redan 1876 förföll det orimliga villkoret rörande den låga skolavgiften. Anslagssummans otillräcklighet har visat sig i regeringens och motionärens förnyade anlopp mot statskassan för att få den förhöjd. Numera

utgå statsunderstöden till flickläroverken med 400,000 kr. En vacker summa, men som krymper ihop till skäligen små mått, avspeglad mot det stora behovet och — gosskolornas miljoner!

LOTTEN DAHLGREN.

Nutida engelska författarinnor.

II.

Alice och Viola Meynell.

Här var nyligen i Stockholm en utställning av konstnärliga fotografier. Där fanns även ett porträtt av Alice Meynell och hennes dotter Viola. Det var konstnärligt bland annat därför att det känsligt beslöjade i tonen var ett sant uttryck för Alice Meynells konstnärssjäl.

Mrs. Meynell säger i en essay om sin far: "He had an exquisite style from which to refrain." Det kan med sanning sägas om henne själv. Det hon ansett vara värt att ge ut innehålles i några få små volymer dikter och essayer. Det är en tystlåten natur som talat, och hon har gjort det med en sådan uttryckets fulländning att lyssnaren ej medvetet förnimmer orden, endast tankarna. Hon är lik en tonkonstnär, som så suveränt behärskar sitt instrument, att allt tal om teknik förstummas. Sällan har väl det engelska språkets liv och rikedom så kommit till sin rätt som under hennes behandling. Hon visar den finaste känslighet för de minsta skiftningar i ordens betydelse, och att vid översättning göra henne rättvisa är nästan omöjligt. Hon

har den sanna konstnärens sinne för rytm och färg; hon mottog också sina tidigaste och livligaste intryck under intimt samliv med naturen och konsten. Flera av sina uppväxtår tillbragte hon med sina föräldrar och sin syster i Italien, där de vanligen bodde på landet. Städerna uppsökte de endast när systemens konststudier krävde det.

The Rhythm of Life, The Colour of Life och The Spirit of Place heta hennes förnämsta essaysamlingar, och de benämnas efter den första essayen i varje samling. — Hon visar hur rytmen behärskar livet. Intet förbliver, men allt återkommer. Även den outlösta själs smärtan måste med nödvändighet lämna hjärtat i tillfällig ro. Shelley uttrycker samma tanke, när han säger: "O wind, if winter comes can spring be far behind?" Livet tilltager och avtager, och människan måste vaka och vila allt efter dess olika faser, medveten om att hon styres av den lag, som behärskar allt — solens kretsgång och moderskapets rytmiska smärtor.

Livets färg är ej det ohöljt röda, säger hon. Det är kroppens färg, det levande hjärtats och pulsens överhöljda röda. Det är Londongamängen som, när han på aftonen skuddat av sig sina få smutsiga paltor för att bada i The Serpentine, ger landskapet dess fulländning. Det ohöljt röda är våldets färg — och mrs. Meynell för oss som alltid dit vi minst ana —: se på Revolutionens kvinnor! Man vägrade dem politiskt liv, men det förefaller som en obetydlighet, när man tänker på hur frikostigt de tillerkändes politisk död. De skulle under sina levnadstimmars undangömdhet koka och spinna åt medborgaren, men i dödstimman fingo de del i de högsta sociala, nationella och internationella intressen. Det blod, som, enligt Robespierre, skulle täckt deras kinder med rodnad, om de blivit sedda på talarstolen, det utställdes till allmänt beskådande ej längre inneslutet i ådrorna. Men — essayerna måste läsas, innehållet är så mångskiftande och tanke och form höra oupplösligt samman. Att räkna upp några titlar säger föga, men när man läst essayerna, finner man, att orden i innehållsförteckningen fått rikare innebörd, ny färg och nytt liv. George Meredith säger: "Mrs. Meynell's papers are little sermons, ideal sermons — let no one uninstructed by them take fright at the title, they are not preachments."

Men det var hennes dikter, som gjorde Rossetti hänförd och som kommo Coventry Patmore att nämna henne såsom värdig att efterträda Tennyson som Poet Laureate. — Hon utgav en del undomsdikter under titeln "Preludes".

Några av dessa utdömde hon senare såsom omogna, men de flesta av dem ingå som det bästa i hennes samlade dikter. Dessa fylla en volym på något över hundra sidor — det är allt; men det är tillräckligt för att hon skall tillerkännas en plats bredvid Elizabeth B. Browning och Christina Rossetti.

Det är ej många strängar hon berör i sina dikter, men tonerna äro äkta och klara. Francis Thompson, vars oförgätliga vän hon var, har i flera dikter besjungit henne. Han säger i "Her Portrait": "In her alone to reconcile agrees The Muse, the Graces, and the Charities". Grundtonen i hennes diktning anges bäst med hennes egna ord: "Delight has taken Pain to her heart" och "Hope and Weariness kiss each other".

I wonder, like the maid who found,
And knelt to lift, the lyre supreme
Of Orpheus from the Thracian stream.
She dreams on its sealed past profound;
On a deep future sealed I dream.

She bears it in her wanderings
Within her arms, and has not pressed
Her unskilled fingers, but her breast
Upon those silent sacred strings:
I, too, clasp mystic strings at rest.

For I, i' the world of lands and seas,
The sky of wind and rain and fire,
And in man's world of long desire —
In all that is yet dumb in these —
Have found a more mysterious lyre.

Hennes sonetter äro fulländade. "Jag känner ingen ädlare och skönare sonett än "Renouncement", har någon kritiker sagt.

I must not think of thee; and, tired yet strong,
I shun the thought that lurks in all delight —
The thought of thee — and in the blue Heaven's
height,

And in the sweetest passage of a song.

Oh, just beyond the fairest thoughts that throng
This breast, the thought of thee waits, hidden yet
bright;

But it must never, never come in sight;
I must stop short of thee the whole day long.

But when sleep comes to close each difficult day,
When night gives pause to the long watch I keep,
And all my bonds I needs must loose apart,

Must doff my will as raiment laid away, —
With the first dream that comes with the first sleep
I run, I run, I am gathered to thy heart.

I början på 1890-talet knöt hon de vänskapsband, som varit hennes livs käraste. Hon lärde då känna Francis Thompson, Coventry Patmore och George Meredith, och det var deras tillgivenhet och uppmuntran, som kom henne att efter en lång tid av journalistisk verksamhet åter börja dikta. — Allt vad hon givit är fullödigt, vi ha endast att beklaga hennes tystlåtenhet. Men sådan är hennes diktarnatur, och därtill kommer, att hon är mor till åtta barn — barn vilkas innersta sjäsliv hon fattat med moderskärlekens hela intuition.

En samling essayer heter "The Children". Där berättar hon hur dottern Viola som barn med stor motvilja bar en viss brun klänning och hur skalden, som besjungit hennes skapande i himmelen, fick dela motviljan. Thompson låter änglarna sjunga: "Spin, Queen Mary, a brown tress for Viola." Viola kände inte ordet "tress", hon hörde "dress"! Det var denna älskliga dikt, "The Making of Viola", som först införde Viola Meynells namn i litteraturen

Nu har hon valt sin egen plats där, har skrivit fyra romaner, en bok om George Eliot och en liten samling dikter. Att läsa hennes romaner är som att bläddra i en tecknares skissbok. I raska, enkla drag framställes den ena karaktären efter den andra, de återkomma i en annan situation och uppenbara en ny sida. Tecknaren har avbildat dem i ett obehagat ögonblick, man får se dem i de små stunderna i livet, då de uppenbara sin verkliga natur. Hjältinnorna i "Modern Lovers" äro två mycket vanliga flickor, med charm, det är sant, men med många fel, som de gärna skylla på omständigheterna, och dock följer man dem med största intresse hela boken igenom. Tjänsteflickan Lot Barrow i romanen med samma namn är en skapelse, som Thomas Hardy ej skulle kunnat göra bättre. Hon återkallar ovillkorligen i minnet Hardys bästa kvinnogestalter.

Någon manlig kritiker har sagt, att miss Meynells män äro omöjliga. Men jag tror, att vi kvinnor bättre känna igen dem, inte bara därför att vi se med andra ögon på männen, utan också därför att män liksom kvinnor ha sidor, som komma fram företrädesvis i förhållandet till det motsatta könet. Det mest framträdande draget i Viola Meynells konst är den ingående analysen av omständigheternas och omgivningens inflytande på människonaturen och den psykologiska växelverkan på gott och ont mellan olika karaktärer och olika kön. Hennes verklighetssinne leder henne rätt, och hennes romaner bli konstverk, därför att de stå naturen så nära.

ANNA PETTERSON.

Notiser från bokvärlden.

Förkunnare. En bok för lekmän om Israels profeter av *Emilia Fogelklou*. Albert Bonniers förlag.

Medelåldersgenerationen av lekmän har som barn läst Israels historia på det gamla sättet och endast ett fåtal har väl genom senare studier inhämtat något av den mera konkreta, fastare ordnade och på samma gång mera individuellt levande kännedom, som sedan länge nog och i alltjämt rikare mått står till buds som resultat av skarp-sinnig lärd forskning.

Som "en bok för lekmän" betecknar Emilia Fogelklou denna samling uppsatser om Israels profeter. Den är — liksom för övrigt hennes tidigare utgivna — till sin karaktär något sär eget och passar ej in i vanliga rubriker. Uppsatserna här ha föga gemensamt med de kronologiskt ordnade demonstrationer av ett vederbörligen påklätt skelett som kallas "historia" i äldre mening. Etnologiska skisser äro de icke. De innehålla intet teologiskt skema. Ej håller äro de "psykologiska studier" i skönlitterär genre.

Men det är för visso bakvänt att på detta sätt karak erisera dem genom negationer. Det karakteristiska hos dem är positivt, endast att detta positiva är av mer än ett slag. Om man inte nöjer sig med förf:s egen enkla och förbehållsamma beteckning av innehållet, vore väl benämningen religionspsykologiska bilder den man närmast skulle tänka på. Ty huvudföremålet är alltigenom den av Israels profeter genomlevda och förkunnade religiösa erfarenheten, och denna framställes i åskådliga bilder avtecknande sig mot en kortfattat uppdragen historisk bakgrund och illustrerade av ett och annat målande citat ur profeterna.

Skådande och tillika besjälande

har förf:s omfattande av sitt ämne varit. Liv förnimmer hon däri. Därför bli också hennes ord levande. Utförandets adel liksom de skildrade personernas beskaffenhet gör denna serie profetbilder till ett verk av monumentalmåleri med enkla och stora linjer, rena och rika färger. Men det som här målas är själens liv, själens djupaste liv i personligheter som själva starkt, innerligt, medvetet kände sig som Guds röst i sitt folk.

Brinnande, religiöst motiverad, kring religionen samlad, i religionen sig förtätande nationalkänsla förenade dem med detta folk. Dess själ äro de, förkunnarna. Några av dem äro förebyggare och begynnare av den underbara metamorfos, genom vilken det levande i Israels religion sprängde nationalismens höljen.

Den ur personlighetens innersta frambrutande tro, som ger fäste i tider av världsstorm och spännkraft att bära eljest övermäktiga "realiteters" tryck, behöves i vår tid för att ur världskrigets labyrint finna en väg till det fridsrike som en Jesaja bebådade — det är den aktuella tillämpning förf. med ett stilla men intensivt tonfall gör vid sin skildring av profeterna såsom "människor som vår tid behöver träffa".

HILMA BORELIUS.

Nyköpingshus av *Lina Lagerbielke*. Del II. Stockholm, Lars Westerbergs förlag, 1915.

Lina Lagerbielke har till julen utgivit en fortsättning av sin om gedigna studier vittnande och av hembygdskänslan inspirerade Nyköpingsskildring. Hon följer det av hertig Karl älskade och förskönade gamla slottets öden under hans senare år och under hans arvingars tid ända till den olycksdag år 1665,

som förvandlade det till en rykande ruin.

Det är i sin ordning att Karl IX:s bistra gestalt dominerar i boken om Nyköpingshus, men största intresset knyter sig i denna del dock ej till honom utan till Gustav Adolf. Slottskammaren med de vävda tapeternas bilderbok kring gossen, som en gång skulle fylla världen med sitt rykte och förhärlligas i allegoriska framställningar — det är något man minnes. Och som gripande motstycke därtill segerherrens återkomst till sin barndoms gemak, då han, stel och kall i sin kista, bäres in i den stora salen, där vaxljusen brinna.

Framställningen är enkel och värdig, alltigenom buren av hängivenhet för uppgiften. Den går visserligen ej på djupet; vare sig historiskt eller psykologiskt — förenklar t. ex. något för mycket en så sammansatt renässanspersonlighet som Erik Sparre. Men å andra sidan är stilen fri från förkonstling på samma gång den utan svårare slitrningar ansluter sig till de citerade gamla dokumenten.

Bland bilagorna är att märka ett synnerligen intressant slottsinventarium från 1649.

SIGRID LEIJONHUFVUD.

Insamlingen för "Krig mot kriget".

Intill denna dag ha följande bidrag mottagits: Docenten Hilma Borelius 100 kr.; E. Kling 3 kr.; Kerstin Raab 5 kr.; K. W. 5 kr.; G. M.

10 kr.; Fru C. Sahl v. Koch 5 kr.; Onämnd 2 kr.; Kvinnor i Falkenberg g. Jisca Jacobson 9 kr.; Rösträttskvinnor i Borås g. H. Sjöberg 3 kr.; Kollektmedel 58 kr.; Fru Amanda Ruben 50 kr.; Fru Ellen Kronberg 5 kr.; A. K. 25 kr.; T. K—s 5 kr.; Fru A. Åstrand 5 kr.; C. W. 500 kr.; Fru F. 100 kr. Summa kr. 890:—. Härav äro kr. 436:— skänkta till Centralbyrån i Amsterdam och kr. 454:— till fredsarbetet i Sverge. Till särskilt ändamål ha av fru Lisen Bonnier lämnats kr. 200:— och av tre Haag-delegerade kr. 100:—.

Stockholm den 31 dec. 1915.

Svenska Sektionen av Internationella Kvinno-kommittén för Varaktigt Fred.

Insända böcker.

P. A. Norstedt & Söner: **Svenskar från förra seklet**. Biografiska studier av *Lydia Wahlström*. I. — **Johan Ekeblads bref** utgivna av *N. Sjöberg*. II.

Evang. Fosterlandsstiftelsens förlag: **I vår dagar**. Ungdomsföredrag av *Fr. Hammarsten*. — **Korsblomman**. Kristlig kalender för 1916. Redigerad av *Efr. Rang*. — **Frideborg**. Folkkalender för 1916. Redigerad av *B. Wadström*. — **Guds livegna**. Berättelse för ungdom från Montenegros krig 1912 av *Carl Fr. Peterson*. — **Blomsterkorgen**. En berättelse från gångna dagar för ung och gammal av *Chr. von Schmid*. Övers. — **På helig mark**. En berättelse ur livet av *K. Papke*. Övers. av Signe Lyth. — **Tålga i nöden**. En berättelse från reformations-tiden av *M. Rüdiger*. Övers. av B. H,

COLLAN=OLJAN,

världens förnämsta läderpre-servativ, gör skodonen *absolut vattentäta* och *minst dubbelt varaktiga*. Finnes öfverallt å 0:75 och 1:25 pr flaska.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN
T. OLSEN, Stockholm.

Ledig sjuksköterskeplats.

Sjuksköterska, fullt kvalificerad och utbildad enligt föreskrifterna i Kungliga kun-görelsen för statsbidrag till understöd av dispensärverksamhet den 1 okt. 1914, vinner anställning vid Södermanlands läns landstings dispensär i Eskilstuna.

Löneförmåner: 1,200 kr. kontant jämte bostad, värme och lyse samt 30 dagars semester pr år.

Ansökan, ställd till styrelsen för dispen-sären, insändes omedelbart till Ordföranden Carl Åkerberg, Sundbyvägen 1, Eskilstuna.
DISPENSÄRSTYRELSEN

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbe-ten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsjöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS PLATSFÖRMEDLING.

Å platsförmedlingen finnas anmälda lärarinnor,
lektionsgivare, in- och utländska, kontorister,
värdinnor samt hushållsbiträden av olika slag.

Rikst. 27 62 Platsförmedlingen är öppen kl. 12—4. A. T. 48 16

Årgångar av Veckotidningen DAGNY 1908—1913

erhållas mot ett pris av, kr. 2:50 för inb. ex., kr. 1:75 för häft. ex. å
FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS BYRÅ,
48 Klarabergsgatan, 2 tr.

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet

utgiven av **FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET**

Redaktör: FANNY EKENSTIERNA.

Utkommer med 40 åttasidiga nr om året. Prenumerationspris: helt år
kr. 1:80, halvår kr 1:—, kvartal kr. 0:60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser och poem, levnadsteckningar, religiösa och etiska
uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912, 1913, 1914 och 1915 kr. 1:50 pr ex.

ANNONSER FÖR HERTHA

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström.

Rikstel. 97 83 31 ÖSTERMALMSGATAN 31 Rikstel. 97 83

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3:50 varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: kl. II—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.**

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS SJUKKASSA

för bildade självförsörjande kvinnor

Expeditionen: *Klarabergsgatan 48 II.*

OBS.! Öppen endast tisdagar och fredagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1. OBS.!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

==== BYRÅ ====

48 KLARABERGSGATAN 48

Rikstel. 27 62. Allm. tel. 48 16. Upplysningsbyrån Allm. tel. 48 50. Öppen: 11—4
Upplysningar lämnas kostnadsfritt rörande kvinnliga arbetsområden, utbildningskurser, löneförhållanden m. m. För utredningar avgift enligt överenskommelse.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

SJUKSKÖTERSKEBYRÅ

25 TUNNELGATAN 25

Rikstelefon 68 98

TeL-adr.: Sköterskebyrån.

Allm. telefon 82 11

Byrån mottager sjukbud hela dagen: pr telefon även nattetid.

Föreståndarinnan träffas säkrast $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 4.

Innehåll:

Skandinaviskt samarbete. Av *Axianne Thorstenson*.

Förslag till lag om barn utom äktenskapet. I. Av *Ellen Tiselius f. Afzelius*.

Anna Shaws liv. Av *Ellen Kleman*.

Esselde och kvinnobildningen. II. Av *Lotten Dahlgren*.

Nutida engelska författarinnor. II. Av *Anna Petterson*.

Notiser från bokvärlden.

Svea Växtmargarin

Husmoderns räddning i dyrtiden, förklaras af kännare vara

lika bra som mejerismör

såväl för bordet som för stekning och bakning

sparar 40 % i hushållet

Ledig annonsplats!